ISSN 1339-3189

Jún 2014

Mladá veda

Young Science

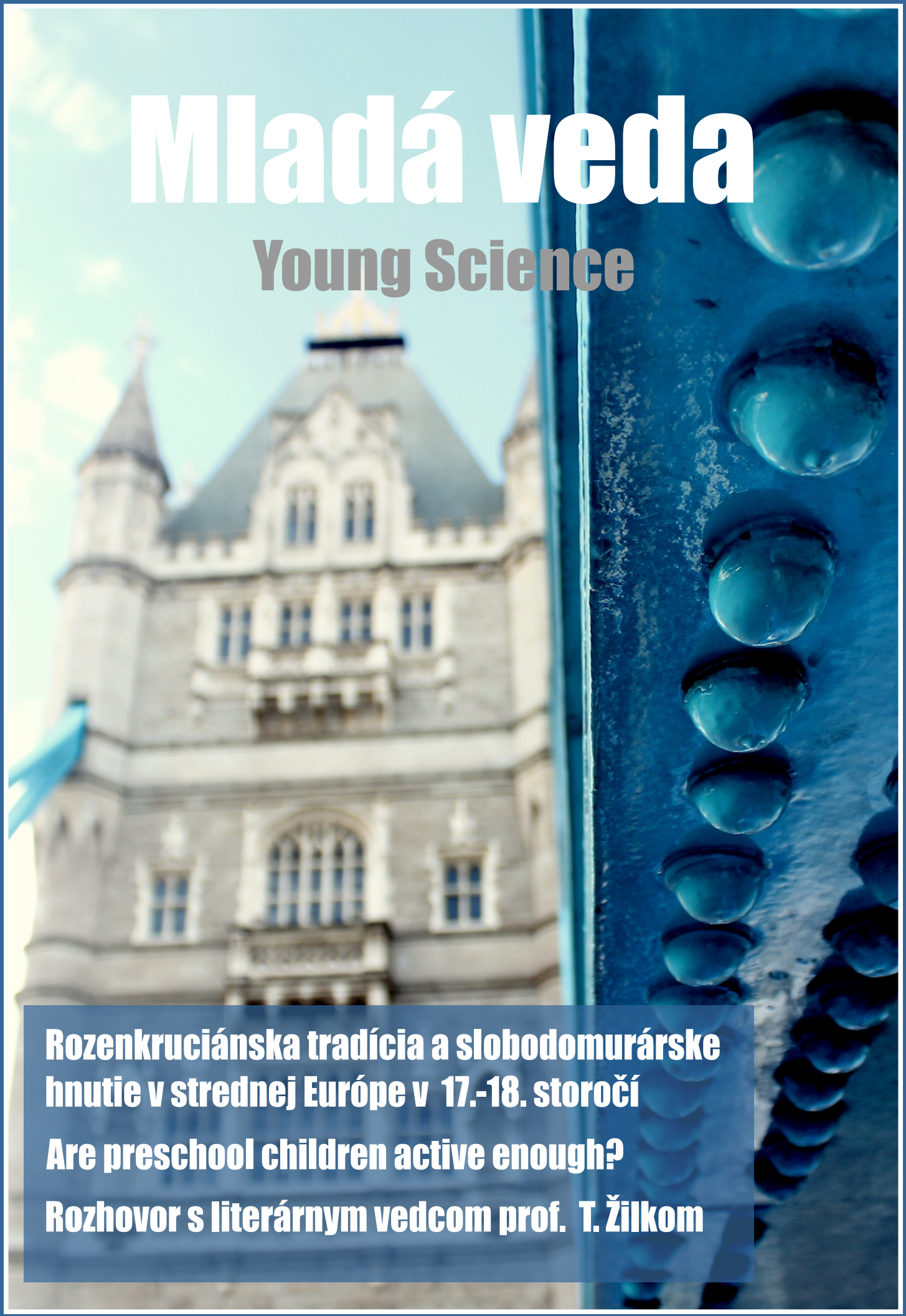

Rozenkruciánska tradícia a slobodomurárske hnutie v strednej Európe v 17.-18. storočí

Are preschool children active enough?

Rozhovor s literárnym vedcom prof. T. Žilkom

www.mladaveda.sk

Mladá veda
Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2014 (číslo 2)
Ročník druhý
ISSN 1339-3189
Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk
Fotografia na obálke: Londýn 2013. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA
doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)
doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)
doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovního ruchu, Slezská univerzita v Opavě)
prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of UkrainianStudies, University of Toronto; Royal Society of Canada)
Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)
doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos, s. r. o., Prešov)
prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)
prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)
doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA
Mgr. Richard Nikischer (Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha)
Mgr. Branislav A. Švorc, PhD. šéfredaktor (Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)
PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)
Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ
Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r.o.
www.universum-eu.sk
Javorinská 26, 080 01 Prešov
Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

Mladá veda
Young Science
ISSN 1339-3189

Vol. 2 (1), pp. 74-86

SVIATOK PRÁCE – 1. MÁJ

MAY DAY – 1ST MAY

Mgr. Zuzana Hasarová[1]

Autorka pôsobí ako interná doktorandka na Katedre histórie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Vo svojom výskume sa zaoberá obdobím komunistického režimu v Československu, prejavmi oficiálnej ideológie vo sviatkoch, slávenými v danom období, skúma ich vplyv na formovanie národného príbehu a úlohy, ktoré zohrávali pri šírení propagandy medzi československé obyvateľstvo.

Author works as a PhD. student at the Department of History, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra. In her research she deals with period of the communist regime in Czechoslovakia, manifestations of official ideology in the holidays, celebrated in this period, examining their influence on formong of national story and their role in propaganda disseminations among Czechoslovak population.

Abstract
This article focuses on the research of one of the most famous communist regime holiday - May Day, during the fifties of 20th century. Using domestic and foreign literature shortly explains its roots, historical background and variability of this feast Central news agency of the Communist Party of Czechoslovakia – daily paper Rudé právo served as the main source of this research. Based on published articles and speeches of political leaders, the work researches organization and basic plot of the ceremony of May Day, trying to discern the symbolic plane. Discovering created rituals which accompanied the celebration every year and taking into account power-political events it notes of their variabilities through the time.
Key words: May Day, Ideology, Propaganda, The fifties of 20th century, Communist regime, Rudé právo

Abstrakt
Článok sa venuje výskumu jedného z najznámejších sviatkov komunistického režimu – 1. máju, v období 50. rokov 20. storočia. Pomocou domácej i cudzojazyčnej literatúry stručne objasňuje jeho korene, historické pozadie a premeny podôb sviatku. Hlavným prameňom jadra výskumu je ústredný tlačový orgán Komunistickej strany Československa – denník Rudé právo. Prostredníctvom v ňom publikovaných článkov a prejavov politických predstaviteľov režimu skúma práca aj organizáciu a základný priebeh osláv 1. mája, snaží sa postrehnúť ich symbolickú rovinu. Objavuje vytvorené rituály, ktoré daný sviatok každoročne sprevádzali a s prihliadnutím na mocensko-politický vývoj si všíma ich premeny v čase.
Kľúčové slová: Prvý máj, ideológia, propaganda, 50. roky 20. storočia, komunistický režim, Rudé právo

[1] Adresa pracoviska: Katedra histórie, Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Hodžova 1, 949 74 Nitra. E-mail: hasarova.zuzana@gmail.com

Úvod

Sviatok práce alebo 1. máj sa stal jedným z najznámejších sviatkov viažucich sa ku komunistickému režimu. Dôsledkom toho sa v súčasnosti laickou verejnosťou často vníma ako ceremoniál vytvorený a využívaný pre potreby práve tohto režimu, pričom vedomosť o jeho historickom pozadí ostáva minimálna.

Korene osláv 1. mája siahajú ďaleko do minulosti, a podobne ako mnoho iných moderných sviatkov, aj slávenie 1. mája je zakorenené v starovekých pohanských tradíciách. Tieto obyčaje uctievali zem a znovuzrodenie života v prírode a objavovali sa v mnohých predkresťanských regiónoch Európy.[2] S príchodom kresťanstva sa podoba sviatku výrazne nemení, zmena nastala len v oficiálnom význame, ktorý mu cirkev pripísala. Máj bol oficiálne zasvätený Márii – Matke Ježišovej, a prvý deň mesiaca bol vyhlásený za slávnosť sv. Filipa a Jakuba.[3] V stredoeurópskom prostredí sa zvyk oslavy mája v stredoveku silno prepojil s cechovými procesiami. V tomto prípade sa ešte nedá hovoriť o dni, ktorý by mal pevné miesto v kalendári niekdajšieho človeka. Spočiatku išlo o ceremoniál pohyblivý, tradične pripomínaný v prvú májovú nedeľu.[4] Už počas cechových slávnostných sprievodov možno badať oslavovanie 1. mája ako oslavu ľudskej práce.

Oslavy 1. mája nadobúdajú medzinárodný rozmer až po udalostiach zo začiatku mája 1886. Sú spojené s udalosťami odohrávajúcimi sa na americkom kontinente už od 1. mája toho roka, kedy vyšli do ulíc davy nespokojných robotníkov, manifestujúcich za zlepšenie pracovných podmienok. Všeobecne známou sa stala najmä udalosť zo 4.5., kedy počas jednej z demonštrácií na Haymarket Square vybuchla bomba, a okrem demonštrujúcich robotníkov, zranila aj niekoľko policajtov. Na základe incidentu sa spustilo vyšetrovanie, výsledkom ktorého bolo vynesenie piatich rozsudkov smrti.[5] Odsúdení demonštranti sa ihneď stali symbolom obety za boj proti zlepšeniu pracovných podmienok všetkých robotníkov. O tri roky na to bol 1. máj v Európe vyhlásený za Medzinárodný deň práce.[6] V roku 1890 sa popri iných krajinách, ako napríklad Španielsko, Belgicko, Francúzsko Dánsko, Taliansko,

---

[2] GRIMASSI, Raven, 2001. *Beltane: Springtime Rituals, Lore and Celebration.* Woodbury: Llewellyn Worldwide, s. 2. Viac pozri: DIEHL, Daniel a Mark DONNELY, 2011. *Medieval celebrations.* Mechanicsburg: Stackpole Books, s. 30. TURCAN, Robert, 2000. *The Gods of Ancient Rome: Religion in Everyday Life from Archaic to Imperial Times.* Routledge, s. 69. VARNER, Gary, 2006. *The Mythic Forest, the Green Man and the Spirit of Nature: The Re-Emergence of the Spirit of Nature from Ancient Times Into Modern Society.* New York: Algora Publishing, s. 76-81.

[3] Viac o európskej podobe stredovekých osláv 1. mája: DIEHL, D. a M. DONNELY, ref. 2, s. 30-38.

[4] ZAVACKÁ, Marína, 2006. Slovenský štát a sviatok práce. In: *História – revue o dejinách a spoločnosti.* Roč. 6, č. 3, s. 9.

[5] Viac: FONER, Philip Sheldon, 2005. *May Day: A short history of the international worker´s holiday, 1886-1986*. Canada: International Publishers Co., Inc., s. 3. Pozri tiež: DANVER, Steven Laurence, 2010. *Revolts, Protests, Demonstrations, and Rebellions in American history* [online]. [cit. 2013-09-03]. s. 589. Dostupné z: http://books.google.sk/books?id=A1C4W2IVHcMC&printsec=frontcover&dq=bibliogroup:%22Revolts,+Protests,+Demonstrations,+and+Rebellions+in+American+History:+An+Encyclopedia%22&hl=sk&sa=X&ei=ESGKU_m7IIjW7Qa9yoC4AQ&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
BREXEL, Bernadette, 2004. *The Knights of Labor and the Haymarket Riot: The Fight for an Eight-Hour Workday.* New York: The Rosen Publishing Group, 32 s. BURGAN, Michael, 2005. *The Haymarket Square Tragedy*. Capston: We the People, 48 s.

[6] ZAVACKÁ, Marína, 2008. Prvé máje v režimovej tlači 1939-1944. In: X. ŠUCHOVÁ, ed. *Ľudáci a komunisti: Súperi ? Spojenci ? Protivníci ?* Prešov: Universum, s. 130. Viac pozri: ROEDIGER, David R. a Philip Sheldon FONER, 2008. *Our Own Time: A History of American Labor and the Working Day.* London: Verso, 1380 s. HAVERTY-STACKE, Donna T, 2009. *America´s forgotten holiday. May day and the nationalism, 1867-1960*. New York: New York University Press, 303 s.

Švajčiarsko a ďalšie, slávil sviatok prvý raz aj na našom území, v Rakúsko-Uhorsku. Po vzniku Československej republiky si svoj oslavný charakter ponechal, najskôr ako štátom uznaný sviatok, od roku 1925 už ako štátny sviatok.[7]

Po vzniku Slovenského štátu v marci 1939 sa aj sviatkové právo podriaďuje svojmu „patrónovi" – Nemecku, a tak pôvodný počin z apríla toho roku, vyňatie 1. mája zo zoznamu štátnych sviatkov, nemal reálny dopad na existenciu osláv.[8]

Práve aj vďaka takým rituálom, akými boli oslavy niektorých sviatkov, sa po druhej svetovej vojne podaril pomerne hladký prechod k novému, najskôr ľudovodemokratickému, neskôr totalitnému režimu.[9] Vďaka podobnej rétorike, organizácii a štruktúre osláv sviatkov, sa občania jednoduchšie prispôsobili novej skutočnosti.[10] Je pravdou, že medzi oslavami 1. mája počas týchto dvoch období môžeme nájsť viaceré zhodné momenty.[11]

1. Prvý máj ako súčasť rituálov komunistického režimu

1. máj sa oficiálne stal dňom pracovného pokoja na základe Zákona č. 93/1951 o štátnom sviatku, dňoch pracovného pokoja a o pamätných a významných dňoch, prijatého 2.11.1951.[12] Ako sviatok práce bol však obnovený a oslavovaný už od skončenia druhej svetovej vojny, a spomenutá právna norma sa stala len jeho zákonným ukotvením v novoexistujúcom režime.

1.1 Než sa vyšlo do ulíc

Prípravy na jeden z najväčších sviatkov celého sovietskeho bloku predznamenávali mohutné prípravy, trvajúce častokrát aj niekoľko týždňov pred vypuknutím prvého májového dňa.

Neodmysliteľnou súčasťou sprievodu boli prvomájové heslá, nesené nad hlavami pochodujúcich más či vyvolávané na slávu v presne určenú dobu. Keďže celé oslavy museli vyznieť v čo najlepšom svetle, nebolo prípustné, aby heslá vznikali spontánne priamo na mieste osláv, alebo boli „neuvážene" vytvorené samotnými pracujúcimi. V takomto prípade nielenže by mohlo dôjsť k prezentovaniu „rozvratných" hesiel, ale určite by nebola dodržaná

---

[7] ZAVACKÁ, M., ref. 4, s. 9. Viac pozri: MIHÁLIKOVÁ, Silvia, 2005. Sviatky na Slovensku ako súčasť politických rituálov. In: Historický časopis. Roč. 53, č. 2, s. 352.

[8] ZAVACKÁ, ref. 4, s. 7. Pozri tiež: *Encyclopedia of Observances, Holidays and Celebrations from MobileReference* [online]. [cit. 2013-08-21]. 2007, MobileReference, 1175 s. Dostupná z: http://books.google.sk/books?id=5VhTa1Eiq7oC&pg=PT240&lpg=PT240&dq=labour+day&source=bl&ots=3fVCxDhygc&sig=qIOxycPvfeeV8sdY1bazz9RD6Eo&hl=sk&sa=X&ei=aqtqUITmFMnOswaJ_oCoCg&redir_esc=y

[9] ZAVACKÁ, ref. 4, s. 9.
S podobným názorom prichádza aj Silvia Miháliková: *„Ak sa minulosť vysvetlí z hľadiska dnes vyznávaných hodnôt, ľudia s uspokojením a uľahčením zistia, že vlastne od začiatku išlo o to isté, o čo im ide dnes."* MIHÁLIKOVÁ, ref. 7, s. 344.

[10] V publikácii *Poiltical posters in central and eastern Europe* sa stertávame s názorom, že viacero komunistických slávností svojím charakterom, ale i časovo nadviazalo na iné sviatky z minulosti - využívali ľudový ráz oslavy (tance, piesne a pod.) a niektoré prvky náboženských procesií, vďaka čomu si po zakomponovaní nových ideologických prvkov režimom, ľahšie našli miesto v živote formujúcej sa socialistickej spoločnosti. AULICH, James a Marta SYLVESTROVÁ, 2005. *Poiltical posters in central and eastern Europe.* Manchester: Manchester University Press, s. 115-117.

[11] Už v slovenskom štáte to nebol len deň, ktorého hlavnou úlohou bolo pripomenúť si minulosť a dôstojne ju osláviť. V rokoch 1939-1944 mal 1. máj silný propagandistický podtón. Uverejňovali sa dosiahnuté úspechy, vizualizoval sa plán na ďalšie obdobie, ktorý mal byť cestou k svetlejšej budúcnosti, príznačným bolo aj vyzdvihovanie ekonomickej otázky slovenského štátu ZAVACKÁ, ref. 4, s. 7.

[12] Zákon č. 93/1951 Zb. o štátnom sviatku, o dňoch pracovného pokoja a o pamätných a významných dňoch.

ani striktná presnosť a organizovanosť niekoľkotisícovej živej masy. Z týchto dôvodov boli uverejňované vždy niekoľko týždňov vopred v československej tlači. Heslá boli vždy navrhnuté tak, aby obsiahli všetky cieľové skupiny spoločnosti. Každé heslo zároveň v sebe zahŕňalo úlohy, ktoré štát „prichystal" pre danú zložku obyvateľstva a ktoré má jednotlivec alebo celá skupina plniť. Dá sa teda povedať, že aj prostredníctvom hesiel je každému členovi sprievodu presne vymedzené jeho miesto v spoločnosti. Popri skupinách obyvateľstva sú tu aj heslá, majúce viac „oslavný" charakter, než by pred ich adresátov kládli úlohy. Tieto sa väčšinou týkajú prezidenta štátu, do roku 1956 Lenina a Stalina, KSČ a Národného frontu.

Súčasťou príprav na sviatok boli aj dve aprílové agitačné nedele. Počas nich chodili do príbytkov občanov tzv. agitačné dvojice, ktoré: *„...pozývajú od domu k domu všetkých pracujúcich na májové oslavy, ktoré budú hrdou prehliadkou budovateľskej práce nášho ľudu."*[13] Každá dvojica sa predtým podrobila školeniu, prebiehajúcom na okresnej úrovni. Celý okres sa následne rozdelil na jednotlivé mestá, tie ďalej na úseky. Jeden úsek s konkrétnymi adresami ľudí mala na starosti jedna dvojica.

Okrem deklarovaného účelu – pozývania do prvomájového sprievodu – však dvojice plnili aj iné úlohy. V roku 1953 sa počas agitácií robili besedy na vidieku, kde sa hlavné ťažisko rozpráv sústredilo na presviedčanie hospodárov o výhodách súkromne hospodáriacich roľníkov. *„Pri tejto príležitosti budú dvojice hovoriť s občanmi o jednotnom roľníckom družstve a budú ich presviedčať o jeho výhodách."*[14] Údajne si niekoľko poľnohospodárov po besedách vyzdvihlo prihlášky a sľúbili, že sa do družstva prihlásia ešte pred 1. májom.[15] V tomto prípade agitácie vystupujú aj ako nepriamy nátlak na osvojovanie si socialistických „výdobytkov", ktoré vo všeobecnosti neboli prijímané s veľkým nadšením.

Agitátorov teda možno vnímať aj ako opätovných šíriteľov politických myšlienok a obhajcov režimom podnikaných krokov.

Úloha agitačných dvojíc pri navštevovaní domácností a podnikov nekončila, v niektorých prípadoch bolo treba napríklad zabezpečiť dopravu dedinčanov na oslavy do susedných miest. Pomoc však nemala byť jednosmerná – pokiaľ to situácia vyžadovala, po rozhovoroch o 1. máji nasledoval nábor na vykonávanie poľnohospodárskych prác či pomoc s výzdobou.[16] V roku 1958 sa v tlači prvýkrát stretávame s uverejnením oficiálneho nariadenia o povinnosti zdobenia štátnych a verejných budov, ktoré mali mať od 18.00 hod. dňa 30.4. až do 15.00 hod. dňa 2.5. vztýčené *„vlajky štátne a červené."* Tiež sa „odporúčalo" obyvateľom, aby si v tej dobe aj oni urobili výzdobu pracovísk a domov.[17] Tá sa ešte rok predtým stručne charakterizovala takto: *„Kto má veľké vlajky, pridá ešte kvetiny do okien. A kto vlajky nemá, tak aspoň tie malé papierové si opatrí*."[18] Aj keď zrejme nevedomky, v prípade zdobenia príbytkov a budov na prvý máj komunisti nadväzovali ešte na staroveké

[13] Rudé právo, 23.4.1950, s. 1. *Dnes vyjdou v celé republice dvojice zvát na 1. máj.*
[14] Rudé právo, 23.4.1950, s. 1. *V Želízech vysvětlí při zvaní na 1. máj význam JZD.* Presviedčanie o výhodách JZD pokračovalo aj naďalej, v roku 1953 hlási Rudé právo úspešnú propagáciu tejto myšlienky u viacerých dedinčanov, ktorí prisľúbili vstup do družstva. Rudé právo 20.4.1953, s. 1. *Agitační dvojice vyšly zvát občany na oslavu 1.máje.*
[15] Rudé právo, 20.4.1953, s. 1. *Agitační dvojice vyšly zvát občany na oslavu 1.máje.*
[16] Rudé právo, 29.4.1950, s. 1. *V neděli nastupují znovu agitační dvojice*. Rudé právo, 18.4. 1953, s. 1. *Zítra vyjdou agitační dvojice zvát na 1. máj.*
[17] Rudé právo, 29.4.1958, s. 2. *Vlajková výzdoba na 1. máj.*
[18] Rudé právo, 29.4.1957, s. 1. *Všude je rádi přijali.*

a stredoveké tradície. Vtedy sa mladí muži a mladé ženy 30. apríla vybrali do lesov a na lúky, kde zbierali kvety, čerstvo naklíčenú zeleň a pučiace vetvičky. Potom chodili od dverí k dverám a zdobili domy a obchody čerstvou zeleňou, lístím a kvetmi, pretože sa verilo, že to prináša šťastie.[19]

Prípravy k 1. máju prebiehali aj na školách všetkých stupňov, so zámerom podchytiť budúcich „budovateľov“ už v čo najútlejšom veku. Počas vyučovania sa zdobila škola, nacvičovalo sa do sprievodu, pripravovali sa prvomájové nástenky.[20] Tie slúžili ako významný informačný zdroj pre širšiu skupinu ľudí, boli akýmisi spoločnými „novinami“, ktoré prostredníctvom krátkych textov, nadpisov a obrázkov šírili základné informácie o aktuálnej udalosti.[21] Deti v školách si po vzore svojich rodičov dávali záväzky, ktorých plnenie sa potom kontrolovalo. Medzi ne mohol patriť napríklad zber liečivých bylín či papiera. Prípravný proces neobchádzal ani ich učiteľov – tí si dali napríklad záväzok, že navštívia všetkých rodičov svojich žiakov a porozprávajú sa s nimi o ich prospechu.[22] Niektoré zo škôl pripravovali program už aj na predvečer sviatku. Mládež v Jablonci mala napríklad v roku 1953 v pláne večer pred oslavami *„… páliť reakciu a ku svojmu vystúpeniu, ktorého sa minulý rok zúčastnilo okolo 7000 ľudí, pripravilo tiež karikatúry vojnových buročov.“*[23] V prípade chystania programu už na predvečer sviatku môžeme opäť uvažovať o istom nadviazaní na starú ľudovú tradíciu, kedy sa slávenie mája začínalo taktiež deň vopred – v posledný aprílový deň. V tomto prípade však zrejme ide len o čisto náhodnú podobnosť.

Spomínané zaväzovanie sa k splneniu istých noriem či ich prekračovanie patrilo k tzv. predmájovému súťaženiu. Otázka súťaženia sa predkladala na rôznych členských schôdzach, vedúcim pracovísk boli udelené konkrétne úlohy. Nič sa teda nenechávalo na náhodu, ako by mohlo dopadnúť toto „dobrovoľné“ a „spontánne“ súťaženie: *„Dovtedy, kým sme s ľuďmi poriadne neprehovorili a nevysvetlili im význam predmájového socialistického súťaženia, bolo uzatváraných veľmi málo záväzkov.“*[24] Súťažilo sa naozaj vo všetkom a v každom podniku.[25] Výsledky predmájového súťaženia potom boli vyzdvihnuté nielen v tlači, ale najlepší pracovníci sa dočkali aj prijatia u prezidenta republiky.

1.2 Prvomájový sprievod

Oslavy 1. mája začínali v presne určenom poradí. O 7.55 hod. ráno sa začínalo oslavovať na Červenom námestí v Moskve, a až o hodinu na to aj v ostatných socialistických krajinách.[26] Sprievod mohol trvať rôzne dlho. Rudé právo napríklad uvádza, že v roku 1950 to bolo 6

[19] VARNER, ref. 2, s. 76. Tiež: GRIMASSI, ref. 2, s. 7. DIEHL – DONNELY, ref. 2, s. 30-31.
[20] *„Naša skupina si dala záväzok, že na počesť 1. mája urobí nábor pionierov na národnej škole v Nových Heřmínovech, kde ešte Pionier nie je založený.“* Rudé právo, 23.4.1950, s. 4. *Žijeme ve znamení příprav na oslavy 1. máje.*
[21] KOUBA, Karel. *Mytologizace v umění socialistického realismu* [online]. [cit. 2013-08-09]. Dostupné z: http://www.sorela.cz/web/articles.aspx?id=61
[22] Rudé právo, 18.4.1953, s. 1. *Naše vlast před prvním májem. Přípravy v Hradeckém kraji.*
[23] Rudé právo, 18.4.1953, s. 1. *Zítra vyjdou agitační dvojice zvát na 1. máj.*
[24] Rudé právo, 1.5.1953. s. 5. *Síla slov komunistů.*
[25] Rudé právo, 2.4.1950, s. 2. *Závody a JZD vyhlašují své závazky k předmájovému soutěžení.*
[26] KRAKOVSKÝ, Roman, 2008. Ať žije První máj! In: *Dějiny a současnost* [online]. [cit. 2013-05-21]. Roč. 4, č. 1. Dostupné z http://dejiny.nln.cz/archiv/2006/1/at-zije-prvni-maj-

hodín,[27] o rok na to už len 4 hodiny.[28] Tento čas sa v priemere udržal aj po zvyšok trvania režimu.[29] Pri oslavách nebolo síce dané, koľko má sprievod trvať, dá sa ale povedať, že čas bol dopredu, takpovediac, „určený“ výpočtom všetkých rituálov, ktoré musel obsahovať.[30] Napriek tomu, že účasť na sprievode bola povinná, čitateľ sa v dobovej tlači mohol o deň na to dozvedieť, že bol účastníkom niekoľkohodinovej „spontánnej“ manifestácie.[31]

Jednotlivé štádia, ktorými oslavy prechádzali sa počas existencie celého režimu nemenili.[32] Taktiež je predpokladateľné, že oslavy v celom východnom bloku mali veľmi podobný ráz.[33]

Sprievod bol formálne otvorený príchodom hlavy štátu a jej prejavom. Keď dozneli tóny Internacionály, pionieri sa vydali k tribúnam, kde odovzdali rečníkom kytice kvetov a tí im z vďačnosti, že boli takto obdarovaní, ponúkli čestné miesto v prvom rade tribúny. Dá sa v tom vidieť istý paternalistický rozmer – obdarovaní rečníci na seba dočasne prevezmú rolu rodiča, ktorý dá dieťaťu to najlepšie z možnej ponuky a navyše počas celého predstavenia vysvetľuje, učí ho, vyrozpráva mu celý rozvíjajúci sa príbeh pod ich nohami.[34] S víziou budúcnosti je tak symbolicky naznačené chystané odovzdanie zverenej moci „z otca na syna“.[35] Po tomto geste potom nasledoval pochod pred hlavnou tribúnou v presne stanovenom poradí a zostavách jednotlivých skupín manifestujúcich.

Na čele sprievodu boli nesené obrovské portréty vodcov. V čele akoby išli samotní vrchní komunistickí predstavitelia, navyše, v nadživotnej veľkosti. Masová udalosť, dav oddane kráčajúci „za svojimi vodcami“, vedený ich ideami, prevolávanie na slávu režimu či jeho predstaviteľov. Do istej miery to mohlo pripomínať náboženskú procesiu.[36] Dalo sa očakávať, že od takéhoto okázalého vzdávania úcty predstaviteľom režimu sa po kritike kultu osobnosti na XX. zjazde KSSZ v roku 1956 prestane. Kým sú ešte v roku 1955 v čele sprievodu nesené obrázky Stalina, Lenina, Marxa a Engelsa, a súčasného prezidenta ČSR, v roku 1956 vidíme zmenu: *„Hlavná tribúna, potiahnutá červenou látkou, nesie nápis „Proletári všetkých zemí,*

---

[27] Rudé právo, 2.5.1950, s. 3. *Strhující šestiodinový průvod pražského lidu.*

[28] Rudé právo, 2.5.1951, s. 3. *Největší a nějkrásnější První máj, jaký kdy byl v Praze.*

[29] Výrazne dlhšie boli sprievody najmä v rokoch, ktoré pripadli na nejaké jubileum, napríklad v roku 1958, na ktorý pripadalo 10. výročie prebratia moci v štáte komunistami, prešla posledná časť sprievodu popred tribúnu až o 13.30 hod. Rudé právo, 2.5.1958, s. 2. *Mohutný proud.*

[30] KRÓLAK, Joanna, 2005. Performativní aspekty stalinské kultury v Československu. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomoucensis*. Phacultas Philisophica, č. 4, s. 334.

[31] ZAVACKÁ, Marína, 2002. K problematike výskumu totalitnej komunistickej propagandy. In: *Historický časopis*. Roč. 53, č. 3, s. 447.

[32] V roku 1964 bola obnovená tradícia prvých májov v podobe spred roku 1948 – vedúci predstavitelia KSČ a čestní hostia vykročili v čele sprievodu spolu s ľudom, aby tak demonštrovali svoje postavenie akýchsi duchovných vodcov. Posledný krát sa toto veľkolepé gesto objavilo 1.5.1968. KRAKOVSKÝ, Roman, 2006. Prvomájové tribúny v komunistickom Československu. In: *História – revue o dejinách spoločnosti*. Roč. 6, č. 3, s. 11.

[33] V susednom Poľsku sa slávil 1. máj takmer identicky, len s malými odchýlkami – spočiatku sa na 1. máje konali vo Varšave vojenské prehliadky, kým u nás boli súčasťou osláv Oslobodenia Červenou armádou o pár dní neskôr – 9. mája. S „klasickými“ oslavami májov sa začalo až v 50. rokoch. MACH, Zdzislaw, 1993. *Symbols, Conflict, and Identity: Essays in Political Anthropology*. New York: SUNY Press, s. 153-154.

[34] KRAKOVSKÝ, ref. 26.

[35] Opäť sa dá nájsť analógia s ľudovou tradíciou staroveku, kedy v čele májového sprievodu kráčal mladý muž s krásnou mladou dievčinou, symbolizovali ženícha a nevestu a niesli so sebou kvety a symboly poľnohospodárstva. GRIMASSI, ref. 2, s. 4.

[36] Podobnosť charatkeru náboženských procesií u tradičných komunistických prehliadok uvádzajú aj AULICH – SYLVESTROVÁ, ref. 10, s. 115.

spojte sa!" Sú na nej portréty klasikov marxizmu-leninizmu Marxa, Engelsa a Lenina, a portrét súdruha Klementa Gottwalda."[37] Je teda pravda, že tradičný Stalinov portrét ani podobizeň súčasného prezidenta sa tu už nenachádzali.

Davom tiež boli nesené prvomájové heslá, papierové holubice mieru, mávadlá, krepové stuhy, kvety symbolizujúce jar a priateľstvo či typické červené vlajočky.[38] Pred tribúnami defilovali alegorické vozy, vyzdobené traktory, objavovali aj akrobati, pohyblivé sústavy, živé obrazy.[39] *„Veľký obdĺžnikový útvar žien v bielych a červených halenkách, na ňom ako živý obraz vyvstáva heslo Nech žije mier! V okamihu, keď ženy zdvíhajú do výšky veľké červené a žlté kytice, mení sa i obraz, a z kytíc nad ich hlavami teraz čítame nápis – X. zjazd KSČ."*[40]

V pražských sprievodoch mali svoje nezastúpiteľné miesto živé obrazy tzv. žižkovských žien.[41] Žižkov patril medzi najchudobnejšie časti Prahy, obývaný bol predovšetkým robotníkmi pracujúcimi v strojárskom priemysle. V medzivojnovom období sa práve tu sústreďoval bohatý spolkový život a početné agitačné akcie, vďaka čomu sa práve na Žižkov kládlo ohnisko vzniku československého robotníckeho hnutia. Žižkovské ženy zo závodov vytvárali zo svojich tiel živé obrazy komunistických symbolov či prvomájové nápisy, ktorými do istej miery tiež odzrkadľovali aktuálne dianie – v r. 1949 vytvorili emblém päťročnice, v r. 1987 zase nápis „Praha – Moskva" na počesť začatia programu perestrojky. Inokedy boli obrazy omnoho prozaickejšie – oslavovali výročné spojenie ZSSR a ČSR, alebo len jednoducho slávili proklamovanú úrodnosť sovietskej pôdy: *„Za nimi prichádza skupina žižkovských žien, ktoré každým rokom prekvapujú živým obrazom. Tento rok ich ide tisíc v bielych, žltých a červených halenkách. Obrovský živý biely obdĺžnik, v ktorom sa pohybuje hore červený nápis „SSSR", dole ČSR. Medzi nimi žltá desiatka."*[42] *„Námestím pochoduje útvar žižkovských žien v žltých blúzach a so žltými kvetmi nad hlavou – obraz širokých lánov v Sovietskom zväze."*[43]

Počas komentovania toho, kto práve prechádza pred tribúnami sa aj rekapitulovali pracovné úspechy, ktoré mali reprezentovať pokrok, plnenie plánu minimálne na 100 %, napríklad: *„Uprostred jasavého mora radosti Smíchovákov idú na mohutných plátnach zobrazené: nový trolejbus, nový voz elektrickej dráhy, nový železničný osobný vagón a výsypník pre huty a bane."*[44]

Vykazovala sa aj účasť študentov v sprievode, ktorí vždy kráčali s novým, nápaditým modelom, hodiacim sa k ich odboru štúdia a v ideálnom prípade aj trefne vyjadrujúcim stav či situáciu doma, alebo v zahraničí. V roku 1955 ikonograficky vyjadrili jednu z najhorúcejších tém: *„Študenti elektrotechnickej fakulty pôjdu v sprievode s ukážkou atómového jadra a s heslom Spútaný atóm – nová cesta energetiky."*[45] Na odľahčenie nechýbali ani humorné alegórie, ktoré vykresľovali nepriateľa, napríklad: *„Humor, nášmu ľudu tak vlastný...*

[37] Rudé právo, 2.5.1956, s. 1. *Výraz jednoty a odhodlíni lidu vybudovat socializmus.*
[38] AULICH – SYLVESTROVÁ, ref. 10, s. 17.
[39] KRÓLAK, ref. 30, s. 102.
[40] Rudé právo, 2.5.1954, s 4. *Slavná přehlídka končí – náš krok jde pevně dál.*
[41] KRAKOVSKÝ, ref. 26.
[42] Rudé právo, 2.5.1955, s. 2. *Slavný pochod začíná.*
[43] Rudé právo, 2.5.1952, s. 4. *Pochodují pražské okresy.*
[44] Rudé právo, 2.5.1954, s 3. *Náš lid demonstroval v mohutné a radostné přehlídce nerozborbou jednotu.*
[45] Rudé právo, 30.4.1955, s. 3. *Pred májovou manifestací v hlavním měste.*

Satirická scénka. – Chorý svetový kapitalizmus sa snaží kdekto vyliečiť. Vatikán, šuškanda, vysielačka slobodná Európa, Tito s injekčnou striekačkou, prepustený esesák, predmníchovský policajt. Ale s kapitalizmom je to stále zlé, ako hovorí diagnóza, lebo kapitalizmus má hospodárske kŕče. Ľudia sa smejú vtipnému nápadu.“[46] V prvomájovom sprievode roku 1952 sa dali v sprievode vidieť aj obrazy, ktoré prišli do ČSR ako dar z Číny. Na červenom hodvábnom podklade boli zobrazení piati vodcovia – Marx, Engels, Lenin, Stalin a Mao Ce-tung.[47]

Prvomájový dav mal svoj pevný systém a organizáciu. Ľudia boli zoradení podľa istého kľúča – robotníci sa radili podľa odvetví, v ktorých pracovali, na čele jedného takéhoto zoskupenia kráčali tí s najlepšími pracovnými výsledkami, na chvost sa zaradili tí najmenej úspešní.[48] Aj keď davom kráčali zastúpené všetky vrstvy a vekové kategórie obyvateľstva, celkový obraz mal budiť dojem jednotnej, jednoliatej spoločnosť: *„… tam dole na Václavskom námestí na tribúne pri paláci Koruna na každý Prvý máj sedávajú noví nositelia rádu. Lekár či akademik tu sedia so svojou ženou vedľa baníka alebo murára, ošetrovateľka vedľa textiláčky, starý inžinier spolu so zväzákom, konštruktérom...“*[49] Napriek tomu, že v dave sa nachádzali naozaj rôzne vrstvy spoločnosti z rôznych profesií, v tlači sa najčastejšie spomínajú *„Stámilióny roľníkov a robotníkov“ a* ostatní sú spomenutí už len súhrnne ako *„ostatní pracujúci“.* [50] Aj keď sa režim počas podobných príležitostí snažil dokazovať rovnosť medzi všetkými skupinami spoločnosti, na ich sociálnom postavení sa po februári 1948 deklarovaná rovnosť neprejavila, práve naopak. Mnohí sa kvôli novým opatreniam vlády ocitli na hranici životného minima, naopak z robotníkov sa stala zvýhodňovaná skupina.[51]

V roku 1959 sa v sprievode objavuje nová zložka – členovia brigád socialistickej práce – ktorá sa vyčlenila po XI. zjazde strany a ktorá mala vyjadrovať „... *vyšší stupeň práce, života a aj vysoké uvedomenie budovateľov socializmu.“*[52] Na oslavách sa zúčastňovali aj vojaci v uniformách, aj keď ďalšia prehliadka bojovej sily a vojenstva nasledovala len pár dní po oslavách 1. mája – dňa 9. mája.

Keďže ideológia sa snažila do procesu budovania republiky zapojiť čo najviac budovateľských síl, v sprievode oslavujúcom prácu a úspechy režimu nemohli chýbať ani ženy a deti. Rola ženy v socializme je už však iná. Upustilo sa od tradičného spojenia „žena – rodina – domácnosť“ a jej miesto v spoločnosti sa začína viac spájať s jej vlastným podielom na pracovnom úsilí. Socialistická žena sa teda stáva uvedomelou pracovnou silou, a kým

[46] Rudé právo, 2.5.1953, s. 3. *Nastupují pražské okresy.*
[47] Rudé právo, 2.5.1952, s. 4. *Nejmohutnější, nejbojovnější a nejkrásnější ze všech Prvních májů v Praze.*
[48] KRAKOVSKÝ, ref. 32, s. 11.
[49] Rudé právo, 30.4.1956, s. 3. *Lidé, kteří ukazují cestu*.
[50] Rudé právo, 2.5.1953, s. 1. Mohutná *a radostná přehlídka bojové jednoty našeho rpacujícího lidu.*
[51] Viac pozri: KAPLAN, Karel, 1991. *Československo v letech 1948-1953. 2. část.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 136-140.
Tiež: KALINOVÁ, Lenka, 2007. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu: k sociálním dějinám v letech 1945-1969*. Praha: Academia, 363 s.
[52] Rudé právo, 1.5.1959, s. 1. *Dejme se na pochod.*

robotník tradične vystupuje ako čestný a odvážny bojovník, ako tvorca vyspelého priemyslu, žena vystupuje *„ako jeho rovnoprávny súdruh.“*[53]

Deti v sprievode mali nenahraditeľnú symbolickú úlohu – mali predstavovať novú generáciu, tých, pre ktorých sa socializmus buduje. Aj preto sa zástupcovia najmladšej generácie objavovali na oficiálnych fotografiách z osláv v tlači častokrát práve po boku významných štátnikov: *„Z jednej pionierskej skupiny náhle vybehlo malé dievčatko v národnom kroji a ešte menší chlapček v úbore pioniera. Zacupitali po námestí, rýchlo vybehli na tribúnu – a už sú u prezidenta republiky a udýchaní, ale rozžiarení, podávajú mu červené karafiáty. Súdruh Zápotocký si berie karafiáty a s úsmevom stavia deti vedľa seba. Chlapček neostýchavo vzal si zástavku ležiacu pred prezidentom a podopieraný súdruhom Dolanským nadšene máva v ústrety mohutnému sprievodu. Dievčatko sa však neodvážilo, a tak súdruh Zápotocký podal mu druhú zástavku a mával spolu s ním. Šťastné deti, šťastné ako všetky v našej zemi.“*[54] Detská prítomnosť mala neustále pripomínať nutnosť vytrvať v procese budovania socialistického raja, v ktorom raz práve ony budú žiť. Zároveň ich možno považovať za symbol novovznikajúceho, mladého, perspektívneho systému v štáte.[55]

Počas prvomájových osláv sa v dave ako častý – a propagande veľmi vhodne slúžiaci – motív vyskytuje kombinácia postáv „dieťa – vojak“. V tlači sa potom prezentujú zábery s článkami, popisujúce jemnocitnosť socialistických vojakov, ktorí berú deti na ruky a dvíhajú ich ponad hlavy zástupu, aby lepšie videli, čo sa vôkol nich deje, alebo im pre radosť prepožičiavajú svoje vojenské čiapky: *„Tak ako každoročne, usmievalo sa mnoho detských tváričiek nad hlavami vojakov. A bolo v tom ich pochode s deťmi na ramenách niečo symbolické: veď predsa pre pokojný spánok našich detí, pre ich šťastný život a svetlú budúcnosť stoja v zbrani, na stráži republiky.“*[56] Takýto obraz mierumilovného vojaka mal sám osebe ešte väčšiu hodnotu, ak sa pri spomínanej fotografii či článku následne vyskytla informácia úplne z odlišného spektra o západnom „nepriateľovi“ ako vojnovom buričovi a násilníkovi túžiacom po krviprelievaní. Ak sa totiž podarilo šikovne v článku vykresliť polarizovaný, čiernobiely svet, rozdelený na dva protipóly, kde neexistuje žiadny prechodný priestor medzi dvoma sférami, príjemca informácie o takto rozdelenom svete si oveľa ľahšie vyberie, na ktorú stranu sa pridať. V skutočnosti už ide len o čisto formálne rozhodnutie, pretože správny výber jednoducho vyplýva z textu. Jedinec nemá možnosť zaujať vlastný postoj, je postavený pred hotovú vec – jedna strana je stranou dobra, druhá stelesňuje zlo.[57]

Nakoniec, keď odišla aj posledná zostava prvomájového sprievodu, opustili svoje tribúny mocní. Prvomájové tribúny bývajú označované aj ako „vitríny režimu“.[58] Rozdeleniu miest na tribúne v istom zmysle prezrádzalo aj prerozdelenie moci elít. Dá sa to vidieť na príklade tribúny v Prahe, kde oficiálna tribúna bola členená na 2 časti: hlavná s kapacitou 60 ľudí vyhradených pre straníkov a bočné tribúny, ktoré boli určené pre približne 800 čestných

[53] PETIŠKOVÁ, Tereza, 2002. *Československý socialistický realismus 1948-1958*. Praha: Gallery, s. 7. Viac o obraze ženy v komunistickom režime: BÍLEK, Petr. *Plakaly spolu, plakaly radostně a hrdě. Emblematické redukce mateřství v ideologizovaném prostoru české poúnorové kultury* [online]. [cit. 2013-08-05] Dostupné z: http://www.sorela.cz/web/articles.aspx?id=73
[54] Rudé právo, 2.5.1953, s. 3-4. *Nastupují pražské okresy.*
[55] PETIŠKOVÁ, ref. 53, s. 19.
[56] Rudé právo, 2.5.1955, s. 2. *Mládí naší země.*
[57] FIDELIUS, Petr, 2002. *Řeč komunistické moci*. Praha: Triáda, s. 172.
[58] Viac: KRAKOVSKÝ, ref. 32, s. 10.

hostí, kde napravo sedeli predstavitelia sovietskeho veľvyslanectva a príslušníci diplomatického zboru v Prahe, vojenskí vyslanci „bratských“ krajín a zahraniční hostia Revolučného odborového hnutia (ďalej len ROH). Miesta naľavo boli rezervované pre členov a kandidátov Ústredného výboru Komunistickej strany Československa (ďalej len ÚV KSČ), členov vlády, predstaviteľov verejného života a pracovníkov odmenených štátnymi cenami v predvečer sviatku.[59]

Sprievod bol syntézou niekoľkých druhov umení – výtvarného, literárneho, divadelného, hudobného.[60] Na ľudí tak počas sprievodu pôsobili početné zvukové a vizuálne vnemy, ako aj veľkosť a rozľahlosť priestoru, architektúra zhromaždiska, estetickosť sprievodného programu či jeho štruktúra, kontrast zvukov, pohybu a nehybnosti – živý, dynamický, zreteľný pohyb mal byť dosvedčením o nesmiernej sile režimu.[61] Jedným zo spoločných rysov socialistických podujatí je ich masová povaha. Obrovský počet zúčastnených, v ktorom sa individualita úplne vytráca, so sebou nesie silný ideologický náboj. Takáto akcia paradoxne navonok vôbec nepôsobí strojene, ale práve masovosť sa stáva výrazom spontánnosti. Obrovské množstvo aktérov pôsobí ako dôkaz ich dobrovoľnej spoluúčasti a ideovej jednoty.[62] Masovosť – masový spev, volanie hesiel, potlesk, ale aj prísne ticho tesne pred prejavmi vedúcich predstaviteľov režimu – a geometrické usporiadanie počas rituálov bolo opäť zámerom totalitného systému. Individuality boli potlačené na úkor kolektívu, jednotlivec hral v sprievode rolu len malého prvku v obrovskom celku a dostával tak príležitosť zbaviť sa vlastnej identity a rozpustiť sa v „kolektívnom ja“.[63]

Samotným defilé pracujúcich pred slávnostnými tribúnami sa však prvomájové slávenie neskončilo. Režim každoročne lákal ľudí na bohatý sprievodný program, ktorého veľkoleposť závisela od povahy samotnej oslavy. Pokiaľ sa oslavovalo okrúhle výročie, alebo sa oslavy zúčastnili významní zahraničnopolitickí činitelia, akcie boli vždy veľkolepejšieho charakteru a repertoár ponúkaného programu pre širokú verejnosť bol bohatší. Vo všeobecnosti sa dá povedať, že sa pravidelne opakovali určité druhy väčších akcií, menšie – ako napríklad vystúpenia záujmových krúžkov s nacvičenými tancami, básňami, piesňami; kultúrny program v mestských parkoch a kultúrnych domoch – sa rok čo rok opakovali.

Oslavy takých veľkých rozmerov predpokladali aj veľkú spotrebu občerstvenia. Rudé právo 30.4. 1956 svojich čitateľov informovalo o tom, že pracovníci najväčšieho pražského automatu Koruna potvrdili, že cez 1. máj bude otvorené od 6.00 hod. ráno až do polnoci. Ďalej sa písalo, že všetci pracovníci nastúpili k mimoriadnym smenám, boli rozšírené zásoby potravín a zabezpečuje sa, aby sa predávali rôzne vody na pitie, zmrzlina, limonáda, špekáčiky a párky, ktoré sa budú predávať tiež v zvláštnych stánkoch na chodníkoch na

[59] Až do roku 1968 bola centrálna tribúna v Prahe rozdelená do troch úrovní, pričom stredný stupienok bol viditeľne výškovo rozlíšený oproti dvom bočným. V strede sedeli 1. tajomník KSČ a prezident republiky, členovia Predsedníctva KSČ. Ostatní členovia vlády, ministri, niekoľko čestných hostí, dostávali priestor na bočných znížených častiach tribúny. Rozdelenie miest a dispozícia úrovní tribúny prezrádzala kult osobnosti a hierarchie vedúcich kádrov vnútri strany. KRAKOVSKÝ, ref. 32, s. 11.
[60] KRÓLAK, ref. 30, s. 101.
[61] ZAVACKÁ, Marína, 2005. *Kto žije za ostnaným drôtom? Oficiálna zahraničnopolitická propaganda na Slovensku 1956-1962: teórie, politické smernice a spoločenská prax. Bratislava*: Vydavateľstvo SAV, s. 46.
[62] MACURA, Vladimír, 2008. *Šťastný věk (a jiné studie o socialistické kultuře).* Praha: Academia, s. 158.
[63] ŠEBEJ, František, 2007. Slávnostné symptómy totality. In: *Týždeň*. 14.7.2007, s. 79. K psychologickému aspektu rozplývania sa človeka v dave pozri viac: CANETTI, Elias. *Masa a moc* [online]. [cit. 2013-11-03]. Dostupné z: http://www.scribd.com/doc/79014916/Canetti-Crowds-and-Power

Václavskom námestí.[64] Analogické informácie o mimoriadnom zásobovaní jedlom sa nachádzajú aj v štúdii *Jak ochutnat komunistický ráj.*[65] Podľa neho spartakiády svojím obrovským rozpočtom, svojou pravidelnosťou a predvídateľnosťou, vytvorili priestor pre celý rad kultúrnych praktík, ktoré zahrňovali istý „výmenný obchod" s režimom. Najviditeľnejším a najjednoduchším spôsobom bola konzumácia jedla a pitia, ktoré režim ponúkal. Dobová tlač zdôrazňovala zásobovanie exotickým ovocím, ktoré dokázalo navodiť výnimočnosť oslavovaného dňa a jeho „rajskú" podobu. Ponúkali sa rôzne typy údenín dovezené zo zahraničia, ale aj alkohol. Zvláštnu úlohu zohrával aj fenomén nakupovania – hlavné mesto bolo v takýto deň vždy dobre zásobené rozličným tovarom.[66] Dá sa teda predpokladať, že aj prvomájové oslavy boli takýmto prípadom „výmeny s režimom".

Záver

Prvý máj sa nikdy neskončil úderom polnoci a prehodením listu v kalnendári na nasledujúci deň. Masmédiá vládnej garnitúry ešte niekoľko nasledujúcich dní zásobovali československých občanov informáciami o pribehu osláv, o ich „veľkoleposti", „spontánnosti" a „ľudovosti". Aj tu sa ukázala pre Rudé právo jeho typická schopnosť – zakomponovať do akéhokoľvek príspevku široké spektrum iných, zdanlivo nesúvisiacich otázok. A tak sa v článkoch o 1. máji zároveň dozvedáme aj o zahraničnopolitickom dianí, vnútorných problémoch krajiny alebo o aktuálnom stave socialistickej výstavby. Podoba sviatkov, ich organizácie, priebehu a informovania o nich, preto môže byť bohatým zdrojom vedomostí o dobe a režime.

Zároveň tak poznanie, že verejne zdieľané akcie sa môžu stať vhodným nástrojom šírenia ideologických obsahov, a že v rukách politkov sa môžu zmeniť na silnú propagandistickú zbraň, schopnú navonok i smerom dovnútra šíriť dezinformácie či nenápadne si podriaďovať masy, môže byť prospešným a poučným i pre dnešnú dobu.

Tento článok odporúčal na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda doc. PhDr. Peter Ivanič, PhD.

Použitá literatúra

Dobová tlač

Rudé právo, 1950-1959.

Sekundárna literatúra

1. AULICH, James a Marta SYLVESTROVÁ, 2005. *Poiltical posters in central and eastern Europe.* Manchester: Manchester University Press, 300 s. ISBN 978-07-19054-19-8.
2. BÍLEK, Petr. *Plakaly spolu, plakaly radostně a hrdě. Emblematické redukce mateřství v ideologizovaném prostoru české poúnorové kultury* [online]. [cit. 2013-08-05]. Dostupné z: http://www.sorela.cz/web/articles.aspx?id=73

[64] Rudé právo, 30.4.1956, s. 1. *V první májoví den automat Koruna očekává 60.000 návštevníků.*

[65] ROUBAL, Petr, 2006. Jak ochutnat komunistický ráj. Dvojí tvář československých spartakiád [online]. [cit. 2013-09-24]. In: *Dějiny a součastnost*. Roč. 2, č. 6. Dostupné z: http://dejiny.nln.cz/archiv/2006/6/jak-ochutnat-komunisticky-raj-

[66] Viac o spôsobe zaobstarávania si potravín počas komunistického režimu: ZAJONC, Juraj, 2006. Pri stole pracujúcich alebo tekvica ako ananás. In: *Etnologické rozpravy*. Roč. 8, č. 2, s. 188-205.

3. BREXEL, Bernadette, 2004. *The Knights of Labor and the Haymarket Riot: The Fight for an Eight-Hour Workday.* New York: The Rosen Publishing Group, 32 s. ISBN 978-08-23942-83-1
4. BURGAN, Michael, 2005. *The Haymarket Square Tragedy*. Capston: We the People, 48 s. ISBN 978-07-5651-728-1.
5. CANETTI, Elias. *Masa a moc* [online]. [cit. 2013-11-03]. Dostupné z: http://www.scribd.com/doc/79014916/Canetti-Crowds-and-Power
6. DANVER, Steven Laurence, 2010. *Revolts, Protests, Demonstrations, and Rebellions in American history* [online]. [cit. 2013-09-03]. 1138 s. ISBN 978-1598842210 Dostupné z: http://books.google.sk/books?id=A1C4W2IVHcMC&printsec=frontcover&dq=bibliogroup:%22Revolts,+Protests,+Demonstrations,+and+Rebellions+in+American+History:+An+Encyclopedia%22&hl=sk&sa=X&ei=ESGKU_m7IIjW7Qa9yoC4AQ&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
7. DIEHL, Daniel a Mark DONNELY, 2011. *Medieval celebrations.* Mechanicsburg: Stackpole Books, 224 s.
8. *Encyclopedia of Observances, Holidays and Celebrations from MobileReference* [online]. [cit. 2013-08-21]. 2007, MobileReference, 1175 s. Dostupná z: http://books.google.sk/books?id=5VhTa1Eiq7oC&pg=PT240&lpg=PT240&dq=labour+day&source=bl&ots=3fVCxDhygc&sig=qIOxycPvfeeV8sdY1bazz9RD6Eo&hl=sk&sa=X&ei=aqtqUITmFMnOswaJ_oCoCg&redir_esc=y
9. FIDELIUS, Petr, 2002. *Řeč komunistické moci*. Praha: Triáda, 218 s. ISBN 80-86138-03-8.
10. FONER, Philip Sheldon, 2005. *May Day: A short history of the international worker´s holiday, 1886-1986*. Canada: International Publishers Co., Inc., 184 s. ISBN 978-07-1780-624-9.
11. GRIMASSI, Raven, 2001. *Beltane: Springtime Rituals, Lore and Celebration.* Woodbury: Llewellyn Worldwide, 165 s. ISBN 97-81-5671-8283-5.
12. HAVERTY-STACKE, Donna T., 2009. *America´s forgotten holiday. May day and the nationalism, 1867-1960*. New York: New York University Press, 342 s. ISBN 978-0814737057.
13. KALINOVÁ, Lenka, 2007. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu: k sociálním dějinám v letech 1945-1969*. Praha: Academia, 363 s. ISBN 978-80-200-1536-5.
14. KAPLAN, Karel, 1991. *Československo v letech 1948-1953. 2. část.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 146 s. ISBN 80-04-25700-3.
15. KOUBA, Karel. *Mytologizace v umění socialistického realismu* [online]. [cit. 2013-08-09] Dostupné z: http://www.sorela.cz/web/articles.aspx?id=61
16. KRAKOVSKÝ, Roman, 2006. Prvomájové tribúny v komunistickom Československu. In: *História – revue o dejinách spoločnosti*. Roč. 6, č. 3, s. 10-11. ISSN 1335-8316.
17. KRAKOVSKÝ, Roman, 2008. Ať žije První máj! In: *Dějiny a současnost* [online]. [cit. 2013-05-21]. Roč. 4, č. 1. Dostupné z http://dejiny.nln.cz/archiv/2006/1/at-zije-prvni-maj-
18. KRÓLAK, Joanna, 2005. Performativní aspekty stalinské kultury v Československu. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomoucensis*. Phacultas Philisophica, č. 4, s. 99-104. ISBN 80-244-0845-7.
19. MACURA, Vladimír, 2008. *Šťastný věk (a jiné studie o socialistické kultuře).* Praha: Academia, 352 s. ISBN 978-80-200-1669-0.
20. MACH, Zdzislaw, 1993. *Symbols, Conflict, and Identity: Essays in Political Anthropology*. New York: SUNY Press, 297 s. ISBN 978-14-3841-156-9.
21. MIHÁLIKOVÁ, Silvia, 2005. Sviatky na Slovensku ako súčasť politických rituálov. In: Historický časopis. Roč. 53, č. 2, s. 339-354. ISSN 0018-2575.
22. PETIŠKOVÁ, Tereza, 2002. *Československý socialistický realismus 1948-1958*. Praha: Gallery, 104 s. ISBN 0-86010-61-9.
23. ROEDIGER, David R. a Philip Sheldon FONER, 2008. *Our Own Time: A History of American Labor and the Working Day.* London: Verso, 380 s. ISBN 978-08-6091-963-6.
24. ROUBAL, Petr, 2006. Jak ochutnat komunistický ráj. Dvojí tvář československých spartakiád [online]. [cit. 2013-09-24]. In: *Dějiny a současnost*. Roč. 2, č. 6. Dostupné z: http://dejiny.nln.cz/archiv/2006/6/jak-ochutnat-komunisticky-raj-
25. ŠEBEJ, František, 2007. Slávnostné symptómy totality. In: *Týždeň*. 14.7.2007, s. 76-81. ISSN 1336-653X.
26. TURCAN, Robert, 2000. *The Gods of Ancient Rome: Religion in Everyday Life from Archaic to Imperial Times.* Routledge, 180 s. ISBN 978-0415929745.

27. VARNER, Gary, 2006. *The Mythic Forest, the Green Man and the Spirit of Nature: The Re-Emergence of the Spirit of Nature from Ancient Times Into Modern Society.* New York: Algora Publishing, 212 s. ISBN 978-08-75864-35-8.
28. ZAJONC, Juraj, 2006. Pri stole pracujúcich alebo tekvica ako ananás. In: *Etnologickéh rozpravy*. Roč. 8, č. 2, s. 188-205. ISSN 1335-5074
29. ZAVACKÁ, Marína, 2002. K problematike výskumu totalitnej komunistickej propagandy. In: *Historický časopis*. Roč. 53, č. 3, s. 439-456. ISSN 0018-2575.
30. ZAVACKÁ, Marína, 2005. *Kto žije za ostnaným drôtom? Oficiálna zahraničnopolitická propaganda na Slovensku 1956-1962: teórie, politické smernice a spoločenská prax. Bratislava*: Vydavateľstvo SAV, 168 s. ISBN 80-224-0897-2.
31. ZAVACKÁ, Marína, 2006. Slovenský štát a sviatok práce. In: *História – revue o dejinách a spoločnosti.* Roč. 6, č. 3, s. 7-9. ISSN 1335-8316.
32. ZAVACKÁ, Marína, 2008. Prvé máje v režimovej tlači 1939-1944. In: X. ŠUCHOVÁ, ed. *Ľudáci a komunisti: Súperi? Spojenci? Protivníci?* Prešov: Universum, s. 130-136. ISBN 80-89046-38-X.

Iné pramene

Zákon č. 93/1951 Zb. *o štátnom sviatku, o dňoch pracovného pokoja a o pamätných a významných dňoch*.